

Ece Berfin Ergezer¹
Araştırmacı**ASKERİ ALANDA YAPAY ZEKA: DÜZENLEMELER VE ETİK TARTIŞMALAR**

Sıcak çatışma bölgelerinde sahneye çıkan siber saldırılar, yapay zeka ile donatılmış otonom silahlar ve dezenformasyon araçları, modern savaşların kurallarını yeniden yazıyor. Bu ileri teknoloji silahlar, stratejik üstünlük sağlamanın ötesinde, insanlığın geleceği için derin endişeler uyandırıyor. Siber saldırılar, düşman hatlarını aşarak kritik altyapılara zarar verebilirken yapay zeka entegreli otonom silahlar, insan kontrolü olmaksızın hedeflerini tespit edip etkisiz hale getirebiliyor.

Etik tartışmaların ortasında, bu yeniliklerin savaş alanlarında yarattığı dönüşüm, sadece askeri stratejileri değil, uluslararası güvenlik ve barış kavramlarını da sarsacak bir potansiyele sahip. Bu durum, teknolojinin savaş sanatını ne kadar ileri taşıdığı kadar, insanlık değerlerini ne kadar geriye götürebileceği sorusunu da gündeme getiriyor.

Rusya-Ukrayna Savaşı sırasında yapay zeka destekli silahların kullanımı ve geçtiğimiz günlerde İsrail'in Gazze'de kullandığı yapay zeka destekli "Lavender" ile savaşlarda yapay zeka kullanımı, özellikle de insani boyutuyla bir kez daha gündeme geldi.

+972 dergisi ve Local Call tarafından yayımlanan yeni bir rapor², İsrail'in Gazze'de şüpheli Hamas hedeflerini belirlemek için Lavender isimli yapay zeka destekli bir veri tabanı kullandığını gösteriyor. Özellikle savaşın ilk aşamalarında sivil zaiyatında lavenderin önemli bir rol oynamış olabileceği tahmin ediliyor.

The Guardian'a açıklama yapan İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) yetkilileri ise, yapay zekayı teyit edilmiş askeri hedefler

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1471>

² <https://www.972mag.com/lavender-ai-israeli-army-gaza/>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

oluşturmak için kullandıklarını reddettiler ve Lavender'ın "terör örgütü üyeleri hakkında güncel bilgi katmanları üretmek adına istihbarat kaynaklarını çapraz referanslamak" için kullanıldığını, bütün askeri operasyonlarının da uluslararası hukukun orantılılık ilkesi temel alınarak gerçekleştiğini savundular.

Küresel Dinamikler

Batılı hükümetler Yapay Zeka Güvenlik Enstitüleri kurma çalışmalarına hız vermeye başlarken Çin ve Rusya gibi güçler de askeri uygulamalar için yapay zeka AR-GE çalışmalarına büyük yatırımlar yapıyor. ABD Savunma Bakanlığı şimdiden modifiye edilmiş bir F-16 savaş uçağını uçurabilen yapay zeka botlarını deniyor, Rusya, otonom tank benzeri araçları test ediyor. Çin ise kendi yapay zeka ile çalışan sistemlerini devreye sokmak için acele ediyor³.

ABD İç Güvenlik Bakanlığı Yapay Zeka Güvenlik ve Emniyet Kurulunu kurarken Avrupa Birliği üye ülkeleri de içinde bulunduğumuz Mayıs ayı içinde Yapay Zeka Yasasını (EU AI Act) onayladı. Yasa, yapay zeka sistemlerinin güvenli, şeffaf ve insan haklarına saygılı olmasını hedeflerken yapay zeka sistemlerini topluma potansiyel zararları göz önünde bulundurularak "kabul edilemez risk," "yüksek risk," "spesifik şeffaflık riski" ve "düşük risk" olarak dört kategoriye ayırıyor. Fakat bu kategorizasyon ve düzenlemeler milli güvenlik meselelerini kapsamıyor.

Yapay zeka düzenlemeleriyle ilgili yapılan çalışmalarda güvenliğe yapılan yoğun vurgu göz önüne alındığında, bu organların hiçbirinin Yapay Zeka'nın askeri kullanımını yönetmemesi ise dikkat çekici⁴.

Dikkat çeken bir diğer durum da, bu hızlanmanın gelecekte bir küresel silahlanma yarışı ve güvenlik ortamında istikrarsızlaşma potansiyelini artırması. Özellikle otonom silahların yaygın kullanımını göz önünde bulundurduğumuzda, uluslararası işbirliği ve düzenlemeler bu teknolojilerin belirli bir ahlaki etik çerçevesinde geliştirilmesini ve kullanılmasını sağlamak için çok önemli.

Responsible AI in the Military Domain – REAIM 2023

Yapay zekanın askeri operasyonlarda kullanımı sırasında ortaya çıkan etik ve yasal sorunları ele almak ve bu teknolojilerin güvenli ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamak için gerekli politikaları ve uygulamaları tartışmak önem kazanıyor.

Hollanda hükümeti de bu kapsamda, Askeri Alanda Sorumlu Yapay Zeka konulu ilk küresel Zirve olan REAIM 2023'e ev sahipliği yaptı. Zirve, tüm paydaşların yapay zekanın askeri uygulamalarıyla ilgili temel fırsatları, zorlukları ve riskleri tartışmaları için bir platform sağladı.

REAIM zirvesinde bir araya gelen hükümet temsilcileri, yapay zekanın askeri alanda sorumlu bir şekilde geliştirilmesi, konuşlandırılması ve kullanılması konusunda ortak bir eylem çağrısı⁵ üzerinde anlaştılar.

Toplantı sonunda açıklanan bildiriye, yapay zekanın askeri alanda kullanımının çok paydaşlı bir zorluk olduğu ve küresel diyalogun kapsayıcı bir şekilde sürdürülmesine kararlılık

³ Hirsh, M. (2023, Nisan 11). AI-Driven weapons systems lead today's arms race. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2023/04/11/ai-arms-race-artificial-intelligence-chatgpt-military-technology/>

⁴ *Military is the missing word in AI safety discussions*. (n.d.). Financial Times. <https://www.ft.com/content/da03f8e1-0ae4-452d-acd1-ec284b6acd78>

⁵ <https://www.government.nl/ministries/ministry-of-foreign-affairs/documents/publications/2023/02/16/reaim-2023-call-to-action>

vurgulandı. Bunun yanı sıra, tüm paydaşların uluslararası hukuka uygun olarak güvenlik ve istikrara katkıda bulunma sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği belirtilirken devletlerin askeri alanda sorumlu yapay zeka konusunda ulusal çerçeveler, stratejiler ve ilkeler geliştirmesi önerildi.

Hukuki Boyut

Doğrudan savaşlarda yapay zeka kullanımını hedefleyen bir sözleşme henüz bulunmasa da, hangi koşullarda kabul edilebilir olduğu, nasıl kullanılması gerektiği ve hangi durumlarda yasal sorumluluklar doğurabileceği konuları dolaylı olarak uluslararası hukukta yer buluyor.

Cenevre Sözleşmesi ve Silahlı Çatışma Hukukuna göre, savaşın sivil halktan ayrılmasını içeren *ayrımcılık*, sadece savaşanlara ve onları savaş alanından uzaklaştıracak ölçüde güç kullanılmasını içeren *orantılılık* ve insancıl hukukun temel prensiplerine raiyet edilmelidir.

Ayrımcılık ilkesi, bütün çatışmalarda asıl odağın karşı tarafın askeri gücünün zayıflatılması olduğu prensibine dayanmaktadır. Yerleşim yerleri ve konutlara saldırı yasaklanmış ve savaşan tarafların, savaşçılar ile sivillerin ayrılmasını sağlayan tedbirleri alması zorunlu tutulmuştur.

Orantılılık ilkesine göre, saldırıda hedefin yakınında bulunan sivillerin zarar görme olasılığı varsa bu durumda yapılan saldırı orantısız kabul edilir. Sivil kayıpların olacağı veya sivillere ait konutların zarar göreceğini bilerek bir saldırı düzenlemek, bu kuralın ihlali sonucunu doğurmaktadır. İnsancıl hukuka göre ise, her türlü silahlı çatışma ortamında savaşa taraf olamayan sivillerin korunması gerekmektedir.

Sonuç olarak, yapay zeka kullanımının savaş alanında etik ve uluslararası hukuk konularını da beraberinde getirdiğini unutmamak gerekir. Sivil kayıpların en aza indirilmesi ve insan haklarının korunması gibi önemli hususlar, bu teknolojinin kullanımında dikkate alınmalıdır.